Srećko Kabalin

MORE U TURIZMU CRIKVENIČKO-VINODOLSKE RIVIJERE

"More nan je otvorilo srce i jenu velu jubav za sviton.
Vali su nan pokazali kako se lome brigi i gore.
More naše drago - tamo kraj našega lipoga sela,
sada kuka i plače za nami, sada nas k sebi zove."

Posljednji stih čakavskog pjesnika s otoka Krka Ive Žica-Klačića ponukao me je da se naznačenom temom obratim ovom uvaženom skupu, posebno riječi *"more naše drago sađa nas k sebi zove!"*

No, treba čuti taj zov mora, treba imati sluha za more, treba razumjeti njegovo govorenje. Ako ga do sada nismo čuli ili razumjeli, nastojmo to učiniti već danas, kako sutra ne bi bilo prekasno!

Prije nešto više od stotinu godina, prema prvim turističkim zapisima, priobalna mjesta današnje Crikveničko-vinodolske rivijere, zahvaljujući moru kao prirodnom fenomenu, dobila su veoma vrijedne i laskave epitetone morskih kupališta i lječilišta, jer su prvi turisti visoko cijenili, odnosno uvažili čistoću, toplinu i udobnost velike morske kupaonice uz koju su počela nicati prva kupališta, i to: 1878. godine u Novom Vinodolskom, 1888. g. u Crikvenici, a 1894. godine u Selcu. Izgradnjom prvih hotela 1891. g. u Crikvenici, a 1894. godine u Selcu, rivijera je počela ocrtavati turističku fizionomiju tadašnje turističke stvarnosti i budućeg turističkog razvitka. Nažalost, aglomeracijom turističkih mjesta rivijere i narastanjem turističkog prometa, sve više nestaju obilježja "kristalno čistog mora i baršunastog morskog dna". Napokom, kanalizacioni ispusti u more, bez biološkog pročišćavanja, deponiji zemlje i kamena, koji se stihijski formiraju na uskom obalnom pojasu, tone deterdženata i drugih štetnih sastojina, koje se ulijevaju u naše more, izazivaju abnormalno "cvijetanje mora", što u ljetno-turističkim mjesecima prisiljava jedan dio turista da napuste našu rivijeru u potrazi za čistim morem. U euforičnoj brizi o toj pojavi u dnevnoj štampi najavljena je čak i nabavka brodova-čistača, no kada je more prestalo cvjetati i prestala sezona, prestala je i briga o preventivi na moru. Možda ja prebrzo zaključujem?! Možda! Treba se ponadati da će me nadolazeći mirnodobski turizam ipak demantirati. No, treba i zaboraviti štetnu, ali uvriježenu domaću primorsku krilaticu: "Se ča nan na kraju smeta, hitimo va more!"

Iako alegorična, ipak je istinita stara izreka Primorca: "Kad umočin prst va more, iman vezu sa celin sviton." To nam potvrđuje i činjenica da plavim putovima i morskim magistralama, koje se u odnosu na kopnene prometnice mnogo lakše održavaju, dolazi u naše, Austro-ugarskom carevinom izgrađene luke, sve više plovila iz raznih europskih i drugih zemalja.

Izgradnjom smještajnih hotelskih kapaciteta, a posebno pojavom automobilskog turizma, za razliku od onih vremena kada su u naša kupališna mjesta turisti dolazili redovnim prometnim prugama, nametnula se je potreba izgradnje parkirališta uz hotele za osobna vozila i autobuse, pa se je tom razvojnom turističkom imperativu moralo udovoljiti. I udovoljilo se je prema prostornim mogućnostima.

U posljednjih nekoliko desetljeća u naša turistička mjesta na obali pristiže sve više turista-nautičara s visoko vrijednim plovilima, koja isto tako traže svoja parkirališta, odnosno privezišta. Nisam zagovornik "marina", pogotovo ne velikih, no ne mogu razumjeti da kao receptivno turističko područje možemo poslovati s europskim emitivnim turističkim područjem, a da ne uvažimo ovu nautičarsku potrebu turista. Ukoliko želimo ići ukorak s Europom, ne smijemo se i dalje miriti da nam neizgrađeni i neosigurani vezovi za plovila otjeraju ovu svojevrsnu i veoma interesantnu turističku klijentelu. Kao Novljanin, u nadi da će mi moji manje zamjeriti, uzimam za primjer Turističko naselje i kamp "Zagori", čiji temelji niču iz mora, a da čitav taj komleks nema niti jednog dužnog metra operativne obale na koju bi mogao pristati izletnički brodić, a da vezove za plovila turista, koji su smješteni u tom komleksu, i ne spominjem, jer turisti-nautičari iz "Zagora" moraju svoja plovila spuštati i izvlačiti iz mora u novljanskoj luci, koja je udaljena skoro 2 km od "Zagora".

Takvim propustom u izgradnji smještajnih kapaciteta okrećemo naše turističke putokaze prema onim turističkim područjima, koja su već odavno pravilno valorizirala svoj položaj na moru i ocijenila pravu ulogu mora u turizmu. S obzirom na zimske vremenske nepogode, umjesto marina u moru, gradimo na kopnu zimovališta za plovila, čime ćemo osigurati i povratnog gosta na rivijeri i omogućiti nova zapošljavanja domicilnog stanovništva, ali prethodno se moramo pobrinuti da turistima-nautičarima osiguramo privezišta.

Pojedina turistička mjesta rivijere, kao Crikvenica, Selce i Dramalj, dosta su dobro riješila interes turista za izlete morem, pa to više začuđuje da se npr. u Novom, osim jednog privatnog čamca registriranog za prijevoz 10 osoba, nije kroz hotelsko-turističku privredu nabavio niti jedan izletnički brodić, a dnevni smještajni kapaciteti mjesta, bez domaćeg stanovništva, iznose više od 10.000 smještajnih jedinica. Npr. kada se organizira izlet morem iz Novoga u Vrbnik, mora se naručiti izletnički brod iz Crikvenice, koji treba preći 12 milja "prazne vožnje" da bi vozio 12 milja izletničke vožnje. Nakon te spoznaje nije teško zaključiti što poskupljuje izletničke karte i zašto se smanjuje interes za takve izlete.

Te konstatacije nedvosmisleno dokazuju da u pojedinim glavama, koje usmjeravaju razvojna i popratna ulaganja u turizmu, more još nije ušlo u njihove programe, a čini mi se niti u glave pojedinaca. Šteta!

Relativno uski Velebitski, Vinodolski i Tihi kanal, obale kojih čine Crikveničko-vinodolsku rivijeru, predstavlja vizualno, a skoro i stvarno morsko jezero, koje je s jugozapadne strane obrubljeno sjevernom obalom otoka Krka, tj. obalom kojom upravlja i gospodari općina Krk. More našeg relativno uskog kanala treba spajati naše obostrane turističke interese i želju naših turista da svoj odmor provode povremeno na obadvije obale. Nažalost, osim davnog pokušaja HTP "Jadran" iz Crikvenice, da u uvali "Soline" i otočiću "Školjić" (uvala Klimno) stvori izletnički ambijent, ništa se kasnije nije dogodilo. Zadovoljavamo se time da naše jednodnevne izletnike iskrcamo u Šilu, Sv. Marku, Vrbniku ili Vincima i prepustimo ih kojoj gostionici ili konobi, a da sami nismo do sada uspjeli, a možda ni pokušali, da sa susjednom otočkom općinom dogovorimo kako turistički oplemeniti uvalu Petrina, Murvenica, Vodice, Sv. Juraj, Srščica, Mala luka i druge uvale na otoku Krku. Dogovornom turističkom politikom treba tražiti obostrani interes, a kompleksnijom turističkom ponudom zadovoljiti gosta, koji sigurno traži nešto više od onoga što mu mi nudimo!

Općina Crikvenica, čije je centralno mjesto u davna vremena bila nukleus i kolijevka gornjojadranskog ribarstva, čudnom ili neodgovornom ribolovnom politikom sa susjednim općinama Senj i Krk, dopuštala je da se u razdoblju poslije Drugog svjetskog rata desetkuje riblji fond u Velebitskom kanalu. Tome je doduše najviše pridonesao Republički zakon o morskom ribarstvu, koji je sve do nedavno dopuštao u dva razdbolja godišnje četiri mjeseca koćarenja, tj. ribolov povlačnim mrežama po muljevitu dnu Velebitskog kanala, zbog ulova tog nesretnog, domicilnog raka škampa, kojemu je već svaki ljubitelj mora bezbroj puta prokleo čas, kada se je naselio u našem kanalu. Nekadašnji ulov oko 35 kg koćarske ribe po satu lova, prema statističkim podacima iz 1990. godine sveden je na svega 7 kg. Upravo ovih dana pruža se prilika da se o novom Zakonu o morskom ribarstvu progovori s ljubavlju o moru i odredbama, koje će regulirati odnos prema životu u moru. Nažalost, u našoj općini, danas turističkoj a tradicijom i ribarskoj, o tom Zakonu nitko ne otvara javnu raspravu, ne konzultira iskusne praktičare-ribare, kao da će se taj Zakon primjenjivati u Baltičkom moru, a ne i u našem Vinodolskom kanalu.

Naime, posljednjih godina prošlog stoljeća, Petar Lorini, carski i kraljevski nadzornik ribarstva kod Pomorske vlade u Trstu, zapisao je: "Uzdržavanje bogatstva morske njive stoji manje nego li uzdržavanje bogatstva njive na kopnu. Tajna uspjeha na kopnu stoji u tome da pametno sijemo i razborito obrađujemo, hoćemo li obilno žeti. U moru netreba sijati, pošto na sjetvu misli priroda sama, preko nevjerovatne sposobnosti rasplođivanja svih riba. Nama je na moru dosta žeti, ali po pravim kriterijima, da to bude razborita žetva, a ne samo haranje iza kojega ostaje **pustoš**". Vjerujem da ova razumna poruka iz prošlog stoljeća treba poslužiti svima nama, a posebno predlagačima novog Zakona.

Respektirajući i prateći razvitak nautičkog turizma i nove uvjete života na moru, a posebno u akvatoriju Velebitskog kanala, treba istaknuti i pohvaliti inicijativu Lučke kapetanije Rijeka, kao i nastojanje kapetana Miljenka Žanića da se u luku Novi Vinodolski stacionira motorni brod "Burin" zbog spašavanja nautičara-stradalnika, kao i njihove imovine na moru u ovom našem hirovitom kanalu, koji naši susjedi Talijani s respektom nazivaju "Canal mal tempo". Mnoge intervencije i uspjesi M/B "Burina" i njegove vrijedne posade upotpunile su i oplemenile turističku ponudu naše rivijere, što potvrđuju dodjeljena društvena priznanja i osobne zahvale spašenih brodolomaca.

Budući da je današnje svjetovanje više tematsko, a time i vremenski ograničeno, nemoguće je fenomen mora i njegovu fundamentalnu ulogu u turizmu do kraja elaborirati, to predlažem organizatorima savjetovanja i nadležnim općinskim službama da organiziraju razgovor o moru, kao poseban skup, vezan uz gospodarski razvitak općine Crikvenice.

Završavam izlaganje i preporučam:

1. Sačuvati čisto more kao sportsko-rekreacioni teren za plivače, kupače, ronioce, veslače, brodare, skijaše, jedriličare, daskaše, športske ribolovce i sve druge športaše.
2. Zaštititi morsku obalu od daljnjeg devastiranja, oplemeniti obalu sunčalištima, tuševima i prilazima k moru, kako bi cijela obala postala kupalište, da to ne ostane samo u općinskoj odluci.
3. Neka općine Krk, Senj i Crikvenica dogovornom politikom oplemene obale akvatorija Velebitskog i Vinodolskog kanala i uključe ih u turističko-izletničku ponudu.
4. Ekološki zaštititi sva izvorišta na morskoj obali, kao i dotoke oborinskih voda, posebno vodotok Dubračine u Crikvenici i Suhu Ričinu u Novom Vinodolskom.

5. Zaštititi riblji fond od daljnjeg prekomjernog izlovljavanja, kako bi riba nadživila ribare i postala prirodni resurs općinskog gospodarstva, posebno turizma.

6. Podržati ekološka nastojanja da Koksara u Bakru prestane s radom jer ako "kisele kiše" uništavaju raslinje Gorskog kotara, one sigurno ne koriste ni životu u moru.

7. Biti na oprezu da se ne ponove investicioni apsurdi, kao što je slučaj iz bliske prošlosti, da npr. vis a vis hotelskog kompleksa Haludovo ili Uvale Scot danonoćno izgaraju plameni jezici urinjske ili bakarske baklje ili sablasno bodu u oči ogromne cisterne Rafinerije ili naftnog terminala, te dimnjaci nekadašnje čađare ili današnje koksare.

8. Budno paziti da se akvatorij uvale Soline-Klimno nikada više ne nađe ni u idejama, a kamoli u programima riječke brodogradnje ili neke druge industrije, nego da se usmjeri turističkom gospodarenju.

9. Jačati službu spašavanja na moru, osuvremeniti je i proširiti, čime ćemo pružiti još veću sigurnost plovidbe turistima nautičarima i zainteresirati ih za to područje.

10. Postojeća jedriličarska društva Crikveničko-vinodolske rivijere tj. "Val" iz Crikvenice i "Burin" iz Novog Vinodolskog, koja trenutno baziraju svoje egzistiranje na entuzijazmu članstva, trebalo bi svesti pod nazivnik turističko-hotelijerske gospodarske djelatnosti, čime bi se osiguralo njihovo postojanje i razvoj, ako želimo ukrasiti morsko plavetnilo biserima jedrilja.

U posljednjem pasusu mojeg izlaganja, zahvaljujem se gospođama i gospodi na strpljenju i pažnji, a mlađim i perspektivnim stručnjacima i planerima gospodarskog razvitka Crikveničko-vinodolske rivijere da zapamte citirani stih pjesnika-čakavca, otočana Žica:

"More naše drago - tamo kraj našega lipoga sela, sada kuka i plače za nami, sada nas k sebi zove!"

Poslušajte taj zov mora i odazovite mu se!